ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΩΣΗ, Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν Ἀρσακείῳ κλπ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Πρώην διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου.

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ΔΡ. 6. ΕΝ ΤΗΙ ΑΛΛΟΔΑΠΗΙ ΦΡ. ΧΡΥΣΑ 7

Ἀριθ. 23 **Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἰανουαρίου** **1893.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις.—. Περὶ τῶν ἐπὶ πτυχίῳ ἐξετάσεων τῶν ὑποψηφίων δημοδιδασκαλισσῶν.— Ὁ χειμὼν ἐν Πετρουπόλει.

ΑΙ ΦΥΣΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ

Ὁ W. Humboldt εἶπεν περὶ τῶν Γερμανῶν ὅτι 100 ἔτη χρειάζονται διὰ νὰ καταλάβωσι μίαν ἀλήθειαν καὶ ἄλλα 100 διὰ νὰ ἐφαρμόσωσιν αὐτήν. Παρ' ἡμῖν ὅμως συμβαίνει κατὰ τοῦτο ἓν ἄλλο ὅλως περίεργον φαινόμενον. Ἀποδεχόμεθα εὐθὺς πᾶσαν ἀλήθειαν, ἀλλὰ δὲν ἐφαρμόζομεν αὐτήν. Οὕτω περὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἂν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸν σχολικὸν νόμον καὶ εἰς τὸν ἀρχαῖον καὶ εἰς τὸν νεώτερον βλέπομεν ὅτι ἀναγράφονται ὡς μαθήματα ὑποχρεωτικὰ διὰ τὰ δημοτ. σχολεῖα ζωολογία, βοτανική, ὀρυκτολογία, πρακτικαὶ ὁδηγίαι γεωργίας καὶ δενδροκομίας, φυσική, χημεία, διδακτικοὶ περίπατοι, μαθηματικὴ γεωγραφία, ἀλλὰ τί ἐκ τῆς πλουσίας ταύτης τραπέζης παρατίθεται εἰς τὰ δημοτ. σχολεῖα; καθαρὸς ἀὴρ καβουρτισμένος. Ὡς πρὸς τὰ μαθήματα ταῦτα τὰ σχολεῖα ἡμῶν δὲν ἔκαμαν οὐδὲ ἓν βῆμα πρὸς τὰ πρόσω καὶ παρουσιάζουσι κατὰ τοῦτο ὄψιν μασαιωνικήν. Ἀλλὰ μήπως τὰ Διδασκαλεῖα, ἡ μήτηρ αὕτη τῆς νέας τῶν Ἑλλήνων μορφώσεως, ἔδειξαν ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τῆς σημασίας τῶν μαθημάτων τούτων μέριμναν; Καθηγητὴς ἱκανὰ ἐφόδια ἔχων νὰ ἐγκαινίσῃ ἐν Ἑλλάδι νέαν ἐποχὴν καλλιεργείας τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τοῖς σχολείοις ἐστάλη εἰς Γερμανίαν δημοσίᾳ δαπάνῃ κατ' ἐπίμονον τῶν ἐπαϊόντων παράκλησιν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, ἵνα σπουδάσῃ εἰδικῶς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἐπανελθὼν χρησιμεύσῃ ὡς πυρὴν νέου πνεύματος ἐν τοῖς Διδασκαλείοις, καὶ ὅμως ἐν Γερμανίᾳ κατέγινε περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐπανελθὼν ἐξέδωκε τεῦχος ὅλον δῆθεν ἀλφαβητάριον πρὸς γνῶσιν τῆς διφθόγγου ου, περὶ ἧς ἀποφαίνεται ὅτι ψυχολογικῶς αὕτη προηγήθη τοῦ ο, καὶ ταύτην πρώτην πρέπει οἱ μαθηταὶ νὰ μανθάνωσι πρότερον καὶ ὄχι τὸ ο, ὡς πράττουσι οἱ ἄλλοι οἱ συγγράψαντες ἀλφαβητάρια καὶ μὴ γινώσκοντες τὰς νεωτάτας ψυχολογικὰς θεωρίας! — Εὐγνωμοσύνην χρεωστεῖ ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις πρὸς τὸν κ. Μ. Σακελλαρόπουλον, ὅστις διὰ τῆς πραγματογνωσίας του, διὰ τῆς φυσικῆς, ἣν συνεξέδωκεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ κ. Βλ. Σκορδέλη εἰργάσθη νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὰ σχολεῖα τὸ μάθημα τοῦτο. Ἡ ἀνωτάτη σχολικὴ ἀρχὴ ἐπαναπαύεται ἐπὶ τῶν δαφνῶν, ἃς κατέκτησαν τὰ ἀναγνωσματάρια τῶν Διοσκούρων καὶ δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἀνακηρύξῃ αὐτὰ ὡς μόνην πηγὴν πάσης σοφίας διὰ τὸν ἑλληνικὸν λαόν, τὰ ἀναγνωσματάρια, δι' ἃ καὶ οἱ παντοπωλῶν παῖδες γελῶσιν μανθάνοντες ὅτι ἡ γαλῆ περιπατεῖ εἰς τὰς ὁδούς, περιπατεῖ εἰς τὰς κεραμίδας, περιπατεῖ εἰς τοὺς κήπους, ἀκολουθεῖ τοὺς ἀνθρώπους! Καὶ ὅμως αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι εἶναι οὐ μόνον μάθημα ἀνοικοδομητικόν, μορφωτικόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου χρησιμώτατον, ὡς θέλομεν ἀποδείξει εὐθὺς κατωτέρω. Διὰ τοῦτο νομίζομεν καθῆκον ἐν ἐκτάσει περὶ τοῦ μαθήματος τούτου νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ νὰ συστήσωμεν αὐτὸ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὴν φιλοπατρίαν τῶν διδασκάλων.

Ἡ λέξις φύσις ἐκ τοῦ φύω γινομένη σημαίνει 1. τὴν αἰτίαν τῶν ὄντων, τὸν ἀόρατον δημιουργὸν πάντων τῶν πραγμάτων· 2. τὰς οὐσιώδης ἰδιότητας ἑνὸς πράγματος π. χ. ἡ φύσις τοῦ ὕδατος. 3. τὸ ἀντίθετον πρὸς τὴν τέχνην 4. τὸ σύνολον ὅλων

ΣΗΜ. Καὶ ὁ κ. Βλ. Σκορδέλης ἐξέδωκε ἄξιον λόγου βιβλίον φυσικῆς ἱστορίας πρὸς χρῆσιν τῶν δημ. Σχολείων.

τῶν δημιουργημάτων, ὧν ἀντιλαμβανόμεθα διὰ τῶν ἡμετέρων αἰσθητηρίων.

Κατὰ ταῦτα φυσικὰ σώματα ἢ φυσικὰ προϊόντα καλοῦμεν πάντα ὅσα δὲν ὑπέστησαν οὐδεμίαν μεταβολὴν διὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εὑρίσκονται ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν φυσικῇ καταστάσει, ὡς παρήγαγεν αὐτὰ ἡ φύσις. Τὰ φυσικὰ προϊόντα ἀντιτίθενται πρὸς τὰ τεχνικὰ προϊόντα, ἃ ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιμέλεια μετέβαλε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κατὰ μορφὴν ἢ κατὰ τὰ συστατικὰ ἢ κατὰ τὰς ἰδιότητας αὐτῶν. Τὸ μάρμαρον εἶναι φυσικὸν προϊόν, τὸ ἄγαλμα ὅμως τὸ μαρμάρινον εἶναι τεχνικὸν προϊόν.

Φυσικαὶ δὲ ἐπιστῆμαι εἶναι τὸ σύνολον τῶν γενομένων παρατηρήσεων περὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων καὶ φαινομένων ἐν συστηματικῇ τάξει ἐκτεθειμένων. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐν τῇ φύσει πράγματα καὶ φαινόμενα εἶναι πολλά, ἐγεννήθησαν καὶ πολλαὶ ἐπιστῆμαι φυσικαί, ὧν ἑκάστη ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἔρευναν ὡρισμένου μέρους τῆς φύσεως. Κατὰ ταῦτα φυσικαὶ ἐπιστῆμαι εἶναι

1. Ἡ ἀστρονομία, ἥτις διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων.

2. Ἡ φυσικὴ, ἥτις διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῶν ἰδιοτήτων, αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς πάντα τὰ φυσικὰ σώματα (π. χ. βάρος, ἔκτασις, διαιρετότης κλπ.) ὡς καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνοικουσῶν δυνάμεων ὡς καὶ τῶν φαινομένων αὐτῶν.

3. Ἡ χημεία, ἥτις διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν σύγκεινται ἅπαντα τὰ φυσικὰ σώματα ὡς καὶ περὶ τῶν συνθέσεων τῶν στοιχείων τούτων καὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν.

4. Ἡ ἀνατομική, ἥτι διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῆς ἐσωτερικῆς κατασκευῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς καὶ τοῦ λεπτοτάτου σχηματισμοῦ τῶν μερικῶν μερῶν τῶν ζῴων καὶ φυτῶν· 5. ἡ φυσιολογία, ἥτις διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῶν λειτουργιῶν καὶ τοῦ σκοποῦ ἑκάστου ὀργάνου τῶν ζῴων καὶ φυτῶν. 6. Ἡ φυσικὴ ἱστορία, ἥτις γνωρίζει ἡμῖν τὰ διάφορα φυσικὰ σώματα κατὰ τὰ κοινὰ καὶ ἰδιαίτερα αὐτῶν γνωρίσματα. Ἐπειδὴ δὲ τὰ φυσικὰ ταῦτα σώματα εἶναι διάφορα καὶ ἐπιδέχονται διαφόρους ἐρεύνας, ἐγεννήθησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους διάφοροι ἐπιστῆμαι, ἡ φυτολογία, ἡ ζῳολογία, ἡ ὀρυκτολογία ἡ γεωλογία, ἡ γεωπονία καὶ πλῆθος ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ ὁσημέραι ἐν τῇ ἐρεύνῃ ταύτῃ νέαι ἐπιστῆμαι γεννῶνται, ὥστε εἶναι ἀδύνατον σήμερον νὰ ἀποκτήσῃ τις εἰδικότητα εἰς πάσας τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ ἀνάγκη νὰ περιορισθῇ ἐν μιᾷ τούτων, ἵνα εὐδοκιμήσῃ.

Ἡ φιλότιμος αὕτη τῶν νεωτέρων χρόνων περὶ τὴν ἔρευναν καὶ γνῶσιν τῆς φύσεως ἐπιμέλεια, ποικιλοτρόπως ὠφέλησε τὴν ἀνθρωπότητα. Δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τῶν νεωτέρων πρὸς τοὺς ἀρχαίους κλασικοὺς λαοὺς μόνον ἐν τούτῳ τῷ εἴδει τοῦ ἐπιστητοῦ δύναται ἀδιαφιλονεικήτως νὰ βεβαιωθῇ.

Ἡ κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς φύσεως, ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς πρὸς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ, ἡ ἀποτροπὴ κακῶν, εἰς ἃ ἡ ἀμάθεια ῥίπτει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁλόκληρα κράτη, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γνώσεως τῆς φύσεως καὶ τῶν κρατούντων ἐν αὐτῇ φυσικῶν νόμων ὡς καὶ τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν.

Αἱ γνώσεις τῆς μηχανικῆς, τῆς φυσικῆς, τῆς χημείας, προήγαγον τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν τὴν συγκοινωνίαν καὶ διευκόλυνον σπουδαίως τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, ἦραν τὰ ἄπειρα προσκόμματα εἰς τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ τὸν ἐδίδαξαν νὰ κατασκευάζῃ μετ' εὐκολίας ἀγαθὰ τῆς ζωῆς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν εὐτελῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἡ ἀμάθεια ἀποβάλλει ὡς ἄχρηστα.

Διὰ τοῦτοπρὸ παντὸς ἄλλου πρέπει νὰ καλλιεργηθῶσι παρ' ἡμῖν, ὡς πρέπει, αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ἐκ δὲ τῆς φυσικῆς καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπερ οὐδέποτε παρ' ἡμῖν, ἔστω καὶ ἐπιπολαίως ἐδιδάχθη. Καὶ ὅμως τὸ μέρος τοῦτο διέπει πλείστας τῶν ἀνθρώπων ἐνεργείας, ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέρους τούτου ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία τῆς σημερινῆς βιομηχανίας. Εἶναι δὲ τοῦτο ἡ μηχανική. Ἴσως εἴπῃ τις ἐνταῦθα, ἡ μηχανικὴ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἀναγκαία εἰς τοὺς Εὐρωπαίους, ἔνθα παντοῦ εἶναι μηχαναὶ εἰσηγμέναι, παρ' ἡμῖν ὅμως δὲν εἶναι ἀκόμη καιρός. Τοιαῦτα, γνῶμαι δεικνύουσιν ἀπειρίαν τοῦ τρόπου τῆς προόδου τῶν ἐθνῶν. Εἰς ἔθνη, οἷα τὸ ἡμέτερον, ὅπερ τώρα ἄρχεται νὰ χωρῇ εἰς τὸν πολιτισμόν, πρέπει νὰ γίνωσι γνωστὰ πάντα ἐκεῖνα τὰ μέσα, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος δύναται ἐν βραχεῖ χρόνῳ καὶ ἀνέτως πλείονα νὰ κατορθώσῃ. Ὁ πολιτισμὸς ἔχει τοῦτο τὸ χαρακτηριστικὸν ὅτι γεννᾶ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀνάγκας. Καὶ ὅσῳ περισσότερον πολιτίζεται ὁ ἄνθρωπος, τοσούτῳ καὶ περισσοτέρας ἀποκτᾷ ἀνάγκας. Ἐπαυξανομένων δὲ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαιτοῦνται βεβαίως καὶ περισσότεραι δυνάμεις πρὸς παρασκευὴν τῶν μέσων, δι' ὧν πληροῦνται αἱ ἀνάγκαι αὐται. Καὶ ἂν δὲν ἐπενοοῦντο αἱ μηχαναί, κατ' ἀνάγκην ἡ ἀνθρωπότης ἔπρεπε, ὅσῳ περισσότερον πολιτίζεται, τοσούτῳ καὶ περισσοτέραν ἐργασίαν νὰ ἐκτελῇ ἵνα παρασκευάζῃ ἑαυτῇ τὰ μέσα. Καὶ τότε πᾶσα τοῦ ἀνθρώπου ἡ προσοχὴ θὰ περιωρίζετο εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν του, δὲν θὰ ὑπελείπετο δὲ αὐτῷ χρόνος πρὸς ἐνασχόλησιν πνευματικωτέραν καὶ ἀνθρωπινωτέραν. Ἢ θὰ συνέβαινε ἐκεῖνο, ὅπερ βλέπομεν παρὰ τοῖς παλαιοῖς γινόμενον, πλεῖστοι ἄνθρωποι ὡς δοῦλοι νὰ ἐκτελῶσι τὰς βαναύσους ἐργασίας ἀναπληροῦντες τρόπον τινὰ τὰς μηχανάς, ὀλίγιστοι δὲ τρεφόμενοι μὲ τοὺς κόπους τῶν ἄλλων νὰ ἀσχολῶνται περὶ τὰς πνευματικὰς ἐργασίας. Ἂν σήμερον κατωρθώθη νὰ ἀπολαύωσί πως τοῦ βίου πάντες οἱ ἄνθρωποι, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν γιγαντιαίαν ὄντως τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν πρόοδον, αἵτινες ἀποκαλύψασαι τὰς ἐν τῇ φύσει λειτουργούσας δυνάμεις ὥπλισαν τοῦ ἀνθρώπου τὴν χεῖρα μὲ θαυμάσια

μέσα πρὸς καθυπόταξιν τῶν δυνάμεων τούτων. Ἐκεῖ ἔνθα ἄλλοτε χιλιάδες ἀνθρώπων κατέτριβον τὸν βίον αὐτῶν ἀθλίως, ἵνα διὰ τῆς ἐργασίας αὐτῶν τῆς προσωπικῆς ἐπαρκέσωσι εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἑαυτῶν κυρίων, σήμερον ἐκτελεῖ τὸ ἐπαχθὲς τοῦτο ἔργον τῶν ἀνθρώπων ὁ ἀτμός, ὁ μαῦρος οὗτος γίγας, ὅστις ἀτρόμητος διαπλέει ὠκεανούς, διελαύνει ἀπείρους τῆς γῆς ἐκτάσεις, ἀπαύστως νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργάζεται ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀρτοποιός, ὡς τέκτων, ὡς χαλκεύς, ὡς μυλωθρός, ὡς κλώστης, ὡς ῥάπτης. Οὐδέποτε ἡ ἀνθρωπότης παρέστη εἰς ὅμοιον θέαμα. Καὶ σήμερον πάνυ δικαίως δύναταί τις θαυμάζων νὰ ἀναφωνήσῃ· ὡς θαυμαστὰ τά ἔργα σου, ἄνθρωπε.

Πᾶσα δὲ ἡ ὑλικὴ αὕτη πρόοδος καὶ ἡ εὐμάρεια τῶν ἀνθρώπων ὀφείλεται εἰς τὴν πρόοδον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἡ ἄγνοια τῶν νόμων τῆς φύσεως πόσους ἀνθρώπους δὲν ἔρριψεν εἰς ἀνεπανορθώτους συμφοράς. Ἂν κατασκευάζωνται νῦν σταθερώτεραι καὶ ἀσφαλέστεραι γέφυραι, ἂν τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας γίνωνται καλλίτερα, ἂν τὰ πλοῖα ἀσφαλῶς δύνανται νὰ διαπλέωσιν ὠκεανοὺς καὶ ἐντεῦθεν ἄπειροι ὠφέλειαι νὰ προσγίνωνται εἰς τὸν ἄνθρωπον, τοῦτο ὀφείλομεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς μηχανικῆς. Ἂν τὰ ἐργοστάσια νῦν δι' ὀλίγης θερμαντικῆς ὕλης ἐκτελῶσι τὰς ἐργασίας των, ἂν οἱ μύωπες καὶ πρεσβύωπες ἔχωσιν ἤδη πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς των, ἂν διὰ τοῦ μικροσκοπίου νῦν ἀνακαλύπτωμεν ἀσθενείας καὶ νοθεύσεις, ἂν διὰ τῶν ἐπιδιωρθωμένων φάρων ἀποφεύγωμεν ναυαγίας, ἂν ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ μαγνητισμὸς σῴζωσι καθ' ἑκάστην ἀπείρων ἀνθρώπων τὴν ζωήν, ἂν διὰ τῆς πυξίδος δυνάμεθα νῦν νὰ διευθυνώμεθα εἰς οἱονδήποτε μέρος τοῦ κόσμου θέλομεν καὶ νὰ μεταφέρωμεν τὰ προϊόντα τῆς μιᾶς χώρας εἰς τὴν ἄλλην καθιστῶντες οὕτω εὔκολον τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, ἂν διὰ τοῦ τηλεγράφου δυνάμεθα νῦν παρευθὺς νὰ κανονίζωμεν ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, νὰ ἐξομαλύνωμεν πολιτικὰς σχέσεις, νὰ ἀναστέλλωμεν δὲ οὐχὶ σπανίως καὶ πολέμους τῶν ἐθνῶν, ἂν καθόλου μυρίαι γίνωνται εὐεργεσίαι καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ εἰς τὸν δημόσιον βίον, ταῦτα πάντα χρεωστοῦμεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς φυσικῆς καὶ ταύτης μόνης.

Ἀφθόνους δὲ ὑπηρεσίας ὡσαύτως παρέσχεν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἡ χημεία. Τοῦ λευκαντοῦ, τοῦ βαφέως, τοῦ διαποικιλτοῦ βαμβακερῶν αἱ ἐργασίαι εἶναι καλαὶ ἢ κακαί, καθ' ὅσον ἀκολουθοῦσι ἢ μὴ τοὺς χημικοὺς νόμους. Ἡ τῆξις τοῦ χαλκοῦ, τοῦ κασσιτέρου, τοῦ ψευδαργύρου, τοῦ μολύβδου, τοῦ ἀργύρου, τοῦ σιδήρου γίνονται τῇ συνδρομῇ τῆς χημείας. Ἡ κάθαρσις τοῦ σακχάρου, ἡ παρασκευὴ φωταερίου, ἡ σαπωνοποιΐα, ἡ πυριτιδοποιία εἶναι κατὰ μέγα μέρος χημικαὶ ἐργασίαι. Ἀλλὰ καὶ εἰς ποίαν ἐργασίαν βιομηχανικὴν δὲν ἐπιρρέει μᾶλλον ἢ ἧττον ἡ χημεία; Μήπως ἐν τῇ γεωργίᾳ δὲν προσέφερεν ἡ γεωργία ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας; Ἡ ἀνάλυσις τῶν λιπασμάτων καὶ τοῦ ἐδάφους, ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν προσαρμογῆς, ἡ χρῆσις τοῦ γύψου καὶ ἄλλων οὐσιῶν πρὸς διατήρησιν τῆς ἀμμωνίας, ἡ χρησιμοποίησις τῶν κοπρολίθων, ἡ κατασκευὴ τεχνικοῦ λιπάσματος, πάντα ταῦτα εἶναι τῆς χημείας εὐεργεσίαι, ἃς δὲν πρέπει νὰ ἀγνοῇ ὁ γεωργός. Ἡ παρασκευὴ πυρείων, ἡ κάθαρσις ὀχετῶν, ἡ φωτογραφικὴ τέχνη, ἡ παρασκευὴ ἄρτου ἄνευ ζυμώσεως, ἡ ἐξαγωγὴ μύρου ἐξ ἀκαθάρτων οὐσιῶν καὶ μυρία ἄλλα πείθουσιν ὅτι ἡ χημεία ἡ εὑροῦσα τόσην ἐφαρμογὴν ἐν τῷ βίῳ καὶ καθ'ἑκάστην νέα πράγματα ἐμφανίζουσα δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἄγνωστος εἰς οὐδένα ἄνθρωπον.

Ἐπ' ἴσης καὶ ἐκ τῶν νέων ἐπιστημῶν ἡ βιολογία, ἡ ἐπιστήμη περὶ τῆς ζωῆς τῶν ζῴων καὶ φυτῶν, δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἄγνωστος εἰς τὸν λαόν. Ποικίλας τῆς βιολογίας ἀληθείας ἐπειράθησαν πολλοὶ γεωργοὶ νὰ ἐφαρμόσωσι καὶ ἐφήρμοσαν αὐτὰς ἐπιτυχῶς, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀκόμη βιολογικὴ ἐπιστήμη. Ἐκ πείρας εἶδον ὅτι εἴδη τινὰ λιπασμάτων ἁρμόζουσι μᾶλλον εἰς ὡρισμένα εἴδη φυτῶν, ὅτι εἴδη τινὰ σπαρτῶν καθιστῶσι τὸ ἔδαφος ἄγονον πρὸς ὡρισμένα εἴδη ἄλλων φυτῶν· ὅτι ἵπποι ἢ βόες φειδωλῶς τρεφόμενοι δὲν δύνανται νὰ ἐργασθῶσι πολύ· ὅτι αὕτη ἢ ἐκείνη ἡ ἀσθένεια τῶν προβάτων ἢ τῶν βοῶν ἐγεννήθη ἐκ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς αἰτίας. Αὗται καὶ ἄλλαι γνώσεις, ἃς ὁ γεωργὸς καθ' ἡμέραν μανθάνει πρὸς τὴν μεταχείρισιν τῶν φυτῶν καὶ ζῴων, ἀποτελοῦσι τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ. Καὶ ὅσῳ μεγαλείτερος εἶναι ὁ θησαυρὸς αὐτός, τοσούτῳ καὶ ὀρθοτέρα καὶ ὑγιεστέρα πρᾶξις, τοσούτῳ καὶ πλοῦτος περισσότερος καὶ εὐδαιμονία. Ἂν λοιπὸν αὐτὴ ἡ βιολογικὴ πεῖρα, ἥτις βεβαίως δὲν δύναται ἄλλως ἢ ἐλλιπὴς καὶ ἀνακριβὴς νὰ εἶναι, παρέχῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον οὕτω σημαντικὰς ὠφελείας, πόσον θὰ ὠφελῶσιν αὐτὴν γνώσεις ἐπιστημονικαὶ καὶ ἀκριβεῖς καὶ ἄφθονοι; Ἂν σκεφθῶμεν οὕτως, ἐκπληττόμεθα ἀληθῶς ὑπὸ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς. Ἡ ἀλήθεια ὅτι πρὸς παραγωγὴν ζωϊκῆς θερμότητος ἀπαιτεῖται κατανάλωσις ὕλης τινὸς ὡρισμένης καὶ ὅτι κερδίζομεν τὴν ὕλην αὐτήν, ἂν διὰ καταλλήλων μέσων φροντίσωμεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν ὑπάρχουσαν θερμότητα,—σκέψις καθαρῶς θεωρητική, ἡ ἀλήθεια αὕτη πόσον πλοῦτον δὲν ἔφερεν εἰς τοὺς σιτεύοντας ζῷα! Εὑρέθη δηλ. ὅτι, ὅταν τρέφωμεν ζῷα εἰς μέρη θερμά, ἐξοικονομοῦμεν τροφήν. Τοῦτ' αὐτὸ λέγεται καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς τροφῆς. Τὰ πειράματα τῶν φυσιολόγων ἔδειξαν ὅτι οὐ μόνον ἀλλαγὴ τῆς τροφῆς εὐεργετεῖ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ ἡ μικτὴ τροφὴ ἐν ἑκάστῳ φαγητῷ διευκολύνει τὴν πέψιν. Καὶ τοῦτο ἐφηρμόσθη εἰς τὴν σιτευτικήν. Ἡ ἀνακάλυψις ὅτι ἡ κεφαλικὴ ἀσθένεια, ὑπὸ τῆς ὁποίας χιλιάδες προβάτων κατ' ἔτος ἀπέθνησκον καὶ ἥτις προήρχετο ἐκ παρασίτου πιέζοντος τὸν ἐγκέφαλον, θεραπεύεται, ἂν ἀνοιχθῇ τὸ γενόμενον

ἁπαλὸν τῆς κεφαλῆς μέρος, εἶναι εὐεργεσία, ἣν ἡ γεωργία ὀφείλει εἰς τὴν βιολογίαν.

Μαθήματα ἄφθονα, πρακτικὰ ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ διδαχθῶσι ἐν τῷ δημοτ. σχολείῳ. Διὰ τῶν μαθημάτων τούτων πρέπει νὰ κινηθῇ ἡ προσοχὴ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ τί περὶ αὐτοὺς γίνεται, νὰ διδαχθῶσιν ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει τὰ πάντα εἰς ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους χαρίσῃ, οἵτινες σπουδάζουν τὰ δημιουργήματά του καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κρατοῦντας φυσικοὺς νόμους κανονίζουσι τὰς ἐργασίας των. Καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι εὐδαιμονοῦσι.

Θέλομεν λοιπὸν διὰ τῶν μαθημάτων ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν νὰ ἐξοικειώσωμεν τοὺς μαθητὰς μὲ τὴν φύσιν, ἣν πρέπει νὰ γνωρίσωσι καὶ ἀγαπήσωσι. Ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὴν φύσιν, ἡ βαρβαρότης μάλιστα πρὸς αὐτὴν πρέπει νὰ λείψῃ. Διὰ τοῦτο δὲν διδάσκομεν αὐτοὺς τὰ χρήσιμα ἢ βλαβερὰ μόνον ζῷα καὶ φυτά. Ὅλη ἡ φύσις πρέπει νὰ γίνῃ ὑποκείμενον τῆς ἐρεύνης. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τούτου αἱ φυσιααὶ ἐπιστῆμαι ἀσκοῦσι τοὺς μαθητὰς καὶ εἰς τὸ παρατηρεῖν, εἰς τὸ συστηματοποιεῖν τὰς παρατηρήσεις, εἰς τὸ ἐκφράζεσθαι.

Πρῶτος ὅρος μεθοδικῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ συναναστροφὴ τοῦ μαθητοῦ μὲ τὸ φυσικὸν αὐτὸ ἀντικείμενον. Ἡ εἰκὼν ἀτελέστατα ἀναπληροῖ τὸ πρᾶγμα. Δεύτερον δὲ ἀπαιτεῖται ἀκριβὴς περιγραφὴ αὐτοῦ γινομένη ὑπὸ τῶν μαθητῶν, τοῦ διδασκάλου καθοδηγοῦντος μόνον καὶ βοηθοῦντος. Τρίτον δὲ πρέπει νὰ γίνεται ἔκθεσις κατὰ τάξιν τῶν παρατηρηθέντων προφορικῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Ἡ φυτολογία διευκολύνει πολὺ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν· διότι εὐκόλως δύνανται νὰ κομισθῶσιν φυτὰ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐπ' αὐτῶν νὰ γίνῃ διδασκαλία. Ἡ ζωολογία παρουσιάζει δυσκολίας, τῶν δὲ ὀρυκτῶν οἱ χαρακτῆρες δὲν διακρίνονται εὐκόλως.

Μέθοδος τῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ ἀναλυτική, ὁσάκις πρόκειται νὰ γίνῃ περιγραφή. Ὅταν ὅμως θὰ γίνῃ λόγος περὶ διαθρέψεως, περὶ τοῦ βίου τῶν ζώων καὶ φυτῶν, τότε ταῦτα ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου συνθετικῶς.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν πρέπει νὰ βλέπωσι τὸ πρᾶγμα καλῶς οἱ μαθηταί. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν διδασκαλίαν πρέπει νὰ ὑπάρχωσι πολλὰ ἀντικείμενα, ὅπερ δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐν τῇ φυτολογίᾳ, κομιζομένων εἰς τὸ σχολεῖον πολλῶν ἀντιτύπων ἐκ τοῦ διδαχθησομένου φυτοῦ, ἢ ἂν ὑπάρχῃ ἓν μόνον, νὰ περιαγάγῃ τοῦτο κατὰ θρανία ὁ διδάσκαλος, ἵνα παρατηρήσωσιν ἀκριβῶς πάντες οἱ μαθηταί. Κατὰ τὴν περιγραφὴν εἰς μὲν τὰ φυτὰ ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν ῥίζαν, εἰς δὲ τὰ ζῷα ἀπὸ τὴν κεφαλήν. Καὶ ἐνταῦθα ἰσχύει ὁ παιδαγωγικὸς κανών· Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ χάνῃ σαφῶς τὸν καιρόν του δηλ. νὰ μὴ λέγῃ αὐτὸς τὰ πράγματα, ἀλλὰ νὰ παρατηρῶσι καὶ εὑρίσκωσιν αὐτὰ οἱ μαθηταί. Ὁ χρόνος φαίνεται ὅτι ἀπόλλυται, ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτως. Μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου οἱ μαθηταὶ διδάσκονται τὴν τέχνην τοῦ μανθάνειν καὶ γίνονται σὺν τῷ χρόνῳ αὐτοτελεῖς τῶν πραγμάτων παρατηρηταί. Καλὸν δὲ εἶναι τὰ παρατηρούμενα νὰ ἰχνογραφῶνται ἐν μεγάλῳ σχήματι εἰς τὸν μαυροπίνακα παρὰ τοῦ διδασκάλου, ἵνα ἡ ἀντίληψις γίνῃ ἀκριβεστέρα.

Ἐν τῇ Ἐκπαιδεύσει θελομεν δημοσιεύσῃ ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν μαθήματα πρὸς ὁδηγίαν τῶν διδασκάλων.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΠΙ ΠΤΥΧΙΩ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΩΝ

Τοιοῦτον τίτλον φέρει Β. Διάταγμα τῆς 27 8βρίου 1892. Ἂν ἐν προηγουμένοις ἡμῶν ἄρθροις κατεκρίναμεν τὴν ἐπιπολαιότητα, μεθ' ἧς ἐπετράπη εἰς πάντα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους νὰ μορφώνωσι διδασκαλίσσας καὶ ἐξηλέγξαμεν τὰς ἀντιφάσεις τῶν ἁρμοδίων καὶ τὰ ἀτοπήματα, ἃ δύναται νὰ ἔχῃ ἡ ἐφαρμογὴ τοιούτου μέτρου, ἀναγινώσκοντες ὅμως τὰς διατάξεις τοῦ Διατάγματος περὶ τῶν ἐξετάσεων τῶν διδασκαλισσῶν καταλαμβανόμεθα ὑπὸ δικαίας ἀγανακτήσεως ὅτι τοιαῦτα σόλοικα πράγματα, ἃ οὐδ' ἀστεϊσμοῦ χάριν ἐπιτρέπεται νὰ λέγωνται, λαμβάνουσι θέσιν νόμων τοῦ Κράτους. Ἵνα δὲ γίνῃ κατάδηλον εἰς ποῖον κυκεῶνα ῥίπτεται τὸ ἔθνος διὰ τῶν ἀστόχων καὶ ἀμελετήτων νομοθετημάτων, ἃ κατέκλυσαν τὴν σχολικὴν ἡμῶν νομοθεσίαν, ἐκθέτομεν ἐνταῦθα ὡς πρὸς τὸ περὶ οὗ λόγος ζήτημα τί ζητεῖ ὁ νόμος ΧΘ'. περὶ λειτουργίας τῶν Διδασκαλείων ἰσχύων καὶ ἐπὶ τῶν διδασκαλείων τῶν θηλέων καὶ τί ζητεῖ ὁ κ. Παπαμάρκου διὰ τῆς νέας τῶν πραγμάτων μεταβολῆς. Διεξερχόμεθα τὰ κυριώτερα τῶν μαθημάτων ἀρχίζοντες ἀπὸ τὰ θρησκευτικά. Ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν δύο προγραμμάτων συνορᾶ ὁ ἀναγνώστης καὶ μόνος τὰς ἀτελείας τοῦ νεωτέρου, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς βοηθοῦμεν αὐτὸν διὰ τῆς ἐξελέγξεως τῶν πλημμελειῶν.

Κατὰ τὸν νόμον ΧΘ'. ἄρθρ. 3 ἐν τοῖς Διδασκαλείοις τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων διδάσκονται ἐκ τῶν θρησκευτικῶν α'.) ἱερὰ ἱστορία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης β'.) εἰσαγωγὴ εἰς τὰς ἱερὰς γραφὰς γ'.) κατήχησις δ'.) ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ε'.) ἀνάγνωσις, καὶ ἑρμηνεία περικοπῶν τῆς ἱερᾶς γραφῆς ς'.) περιληπτικὴ λειτουργικὴ ζ'.) στοιχεῖα τῆς κατὰ Χριστὸν ἠθικῆς. Ἀλλὰ πλὴν τούτων τῶν μαθημάτων ἐν τῷ Ἀρσακείῳ εἶνε εἰσηγμένα περιπλέον πρὸς θρησκευτικὴν διάπλασιν τῶν διδασκαλισσῶν η'.) ἀνάγνωσις περικοπῶν ἐκ τῶν τοῦ Χρυσοστόμου θ'.) ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ι'.) κήρυγμα τοῦ θείου λόγου.

Κατὰ τὸ νέον ὅμως διάταγμα τοῦ κ. Παπαμάρκου

ἀπαιτοῦνται α'.) ἱστορία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης β'.) κατήχησις γ'.) τὰ σπουδαιότατα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας δ'.) ἑρμηνεία τοῦ κατὰ Λουκᾶν καὶ Ματθαῖον εὐαγγελίου ε'.) παραβολὴ τοῦ εὐαγγελίου καὶ ὁμιλία ἐπὶ τοῦ ὅρους.

Κατὰ ταῦτα ἐξοβολίζεται ἐκ τῶν Διδασκαλείων τῶν θηλέων α') ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὰς Γραφὰς β'.) ἡ λειτουργικὴ γ'.) ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ δ'.) ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ε'.) ἡ ἀνάγνωσις πατέρων τῆς ἐκκλησίας στ') ἡ ἀνάγνωσις περικοπῶν ἐκ τῆς Γραφῆς.

Πόσον δὲ ἡ παράλειψις μαθημάτων σπουδαιοτάτων πρὸς θρησκευτικὴν μόρφωσιν θέλει ἐπιδράσῃ εἰς τὴν χαλάρωσιν θρησκευτικῶν συναισθημάτων, πᾶς τις εὐκόλως κατανοεῖ. Οἱ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ δύνανται νὰ φρονῶσι ὅτι θέλουσι περὶ τῶν θρησκευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἀπαρατήρητον τὸ διδόμενον κακὸν παράδειγμα ὀλιγωρίας εἴτε ἐκ προαιρέσεως εἴτε ἐξ ἀμαθείας πρὸς τὴν θρησκείαν ἡμῶν, ἥτις μόνη ἔμεινεν ἡμῖν παρηγορία καὶ ἐλπὶς κατόπιν τῶν ἀνηκούστων δεινῶν, εἰς ἃ ἔρριψε λαὸν πλήρη ζωῆς καὶ δράσεως ἀτάσθαλος καὶ ἰταμὴ διοίκησις.

Διὰ τί, Κύριε Παπαμάρκου, δὲν θέλετε τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον, τὸ κατὰ Ἰωάννην; Διὰ τί δὲν θέλετε νὰ ἀναγινώσκωνται περικοπαὶ ἐκ τῶν ἀποστόλων; Διὰ τί ἐκ τῶν εὐαγγελίων ἀπαιτεῖτε μόνον τὴν γνῶσιν τῶν παραβολῶν τῶν εὐαγγελίων καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους διδασκαλίαν, δὲν θέλετε δὲ τὴν γέννησιν, τὰ θαύματα τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος; Διὰ τί ζητεῖτε παρὰ τῶν διδασκαλισσῶν «*νὰ δύνανται νὰ ἀφηγῶνται ἀπταίστως καὶ ζωηρῶς μόνον τὰ ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις διδασκόμενα ἱστορίδια τῆς ἱερᾶς ἱστορίας*; Οὕτως ἐννοεῖτε τὴν θρησκευτικὴν διάπλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἀπταίστου καὶ ζωηρᾶς ἀφηγήσεως τῶν ἱστοριδίων; Τοιοῦτοι εἶναι οἱ διδάσκαλοι, οὓς ἠγωνίσθη νὰ ἀνυψώσῃ ὁλόκληρος ὁ δέκατος ἔνατος αἰών, δοχεῖα δηλ. γνώσεών τινων θρησκευτικῶν καὶ οὐχὶ ἀπόστολοι ἐμπνευσμένοι διδάσκοντες καὶ μορφώνοντες τὸν λαὸν καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ βίου αὐτῶν; Μὲ τὴν ταπείνωσιν δὲ τῆς θρησκευτικῆς τῶν διδασκαλισσῶν μορφώσεως θὰ ἐπέλθῃ μηχανισμὸς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τοῖς σχολείοις καὶ οὕτω τὸ μορφωτικώτατον πάντων τῶν μαθημάτων, ὃ πάντες οἱ παιδαγωγοὶ καλοῦσι τὴν βασιλίδα των μαθημάτων, οὔτε θὰ φωτίζῃ οὔτε θὰ θερμαίνῃ, οὔτε θὰ παρηγορῇ οὔτε θὰ ἐξευγενίζῃ. Τὰ ἱερὰ μαθήματα, ἵνα φέρωσι τὴν σωτήριον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παίδων μεταβολὴν ἀπαιτοῦσι πεφωτισμένους διδασκάλους, ζῶντας ἐν τοῖς ἱεροῖς βιβλίοις, ἀντιλαμβανομένους κατὰ βάθος τῶν ψυχοσωτηρίων τῆς ἁγίας Γραφῆς διδαγμάτων καὶ εἰς τὰ ἄτομα καὶ τὰ ἔθνη. Ὁ Jean Paul λέγει· Ἐπειδὴ ὁ πρῶτος κανὼν διὰ πάντα, ὅστις θέλει νὰ δώσῃ, εἶναι νὰ ἔχῃ αὐτός, διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ διδάξῃ θρησκείαν ἢ μόνος ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει τοιαύτην. Ὁ Νεύτων, ὅστις ἀπεκαλύπτετο τὴν κεφαλήν, ὅτε ἤκουε τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ ὄνομα, θὰ ἦτο ὁ ἄνευ λέξεων διδάσκαλος τῆς θρησκείας εἰς τοὺς παίδας. Ἀλλὰ τοιαύτη θρησκευτικὴ ζωὴ δὲν γεννᾶται ἀφ' ἑαυτῆς, παρὰ διὰ τῆς ἐμβριθοῦς ἐξετάσεως καὶ ἀντιλήψεως τῶν θρησκευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων. Τοῦτο κατενόησαν καὶ ἐφήρμοσαν τὰ ἄλλα ἔθνη καὶ ἤκμασαν, τοῦτο πρέπει νὰ πράξωμεν καὶ ἡμᾶς. Ἰδοὺ δὲ τί ἀπαιτεῖ ὁ Stoy ἀπὸ τὰ Διδασκαλεῖα πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν θρησκευτικὴν τούτων μόρφωσιν(α).

Ἱερά.

Ι. τάξις 5 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. *Βιβλογνωσία*. Ἡ βίβλος καθόλου. Τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἱεραὶ ἱστορίαι ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Διάταξις καὶ σύνοψις αὐτῶν. Ἀνάγνωσις τοῦ κειμένου τῶν ἱερῶν ἱστοριῶν. Τὰ κυριώτατα χωρία ἐκ τῆς Παλαιᾶς διαθήκης. Ἀποστήθισις ψαλμῶν, τροπαρίων.

ΙΙ. τάξις 5 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Ἡ περὶ πίστεως διδασκαλία τῆς Χριστιανικῆς ἐκκλησίας. Τὰ βιβλία τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν δογματικῶν διαφορῶν τῶν Χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Οἱ ἐξέχοντες ἐκκλησιαστικοὶ ποιηταί. Ἀποστήθισις τροπαρίων, γνωμικῶν.

Τάξις ΙΙΙ. 4 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Ἡ περὶ πίστεως διδασκαλία συνοπτικῶς. Ἱστορία τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ. Ἱστορία τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας. Ἱστορία τῆς εὐαγγελικῆς ὑμνολογίας. Οἱ ἐξέχοντες ποιηταὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων. Γραπταὶ ἐκθέσεις περὶ Ματθαίου 22, 15—22. Λουκ. 14, 1—11 Ματθ. 22, 1—14 ἐν σχέσει πρὸς Λουκ. 14, 16—24. Λουκ. 17, 11—19 πρὸς Ῥωμαίους 12, 1—6 Γαλατ. 5, 16—24. Τροπάρια, γνωμικά.

Τάξις Ι. ΙΙ. ΙΙΙ. 2 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Κατὰ τὴν μίαν ὥραν διδάσκονται α'.) γεωγραφία τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, ἑβραϊκαὶ ἀρχαιότητες, γένεσις, διαμόρφωσις καὶ ἀλήθεια τῆς προφητείας. Ἀνάγνωσις τοῦ προφήτου Ἰωήλ. β'.) Ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης μετὰ σύντομον βιογραφίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἀναγινώσκονται Περικοπαὶ ἐκ τῶν 4 πρωτευουσῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ. Κατὰ δὲ τὴν ἄλλην ὥραν ἑρμηνεύονται τὰ κυριώτερα Εὐαγγέλια.

Αὐτὰ ἀπῄτει καὶ ἐφήρμοζεν ἐν τῷ ἐν Bielitz Διδασκαλείῳ ὁ μέγας τῶν νεωτέρων χρόνων Παιδαγωγὸς K. Stoy πρὸς μόρφωσιν θρησκευτικὴν τῶν διδασκάλων, αὐτὰ δὲ ἀπαιτεῖ κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας. Δικαιούμεθα δὲ παρὰ πεφωτισμένων Ὑπουργῶν καὶ τμηματαρχῶν νὰ ἀπαιτῶμεν νὰ ἦναι εἰς κατάστασιν, ἂν μὴ μόνοι νὰ ἐφευρίσκωσι τὸ ὀρθόν, νὰ ἀνα-

(α) Πρβλ. Stoy, Organisation des Lehrerseminars σελ. 91.

γνωρίζωσι τοὐλάχιστον ὅπου εὕρωσι τοῦτο καὶ νὰ ὑποστηρίζωσι, ἵνα γίνῃ τι τελειότερον ἐν τῷ δυστυχεῖ τούτῳ τόπῳ· ἄλλως δὲν βλέπω ὁποίου εἴδους δόξα εἶναι αὐτή, ἣν φιλοδοξοῦσί τινες καταστρέφοντες ὅ,τι καλὸν ὑπάρχει, εἰσάγοντες καὶ ὑποστηρίζοντες μωρὰ καὶ ἀσύστατα πράγματα καὶ οὕτω συντελοῦντες εἰς τὴν κατάπτωσιν καὶ εἰς τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς παιδείας, οὐχ ἧκιστα δὲ καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτῶν ἐξευτελισμόν. Τί νὰ ἐπιθυμῇ τις νὰ γίνῃ ὑπουργὸς ἢ τμηματάρχης, ἵνα ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς θέσεως ταύτης δυνηθῇ χρησιμώτερον ἑαυτὸν ν' ἀναδείξῃ εἰς τὸ ἔθνος, εἶναι ὁμολογουμένως εὐγενὴς ἐπιθυμία. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἐπιθυμῇ τις τοῦτο, ἵνα βλάψῃ τὸ ἔθνος του, ἵνα ἐκδικηθῇ τοὺς ἐχθρούς του, οὓς ὡς ἄτομον δὲν ἠδύνατο νὰ βλάψῃ εἶναι προφανῶς ἀθέτησις τοῦ ὅρκου, ὃν ὤμοσεν εἰς τὴν πολιτείαν ὡς ὑπάλληλος καὶ προδοσία, ἣν πᾶς τίμιος ἄνθρωπος ἀποτροπιάζεται καὶ βδελύσσεται.

Νομίζομεν ὅτι κατόπιν πάντων τούτων εὐχῆς ἔργον θὰ ἐγίνετο, ἐὰν ἐδίδετο περισσοτέρα προσοχὴ εἰς τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα καὶ ἐὰν ἀπῃτεῖτο παρὰ τῶν διδασκαλισσῶν βαθυτέρα καὶ ἀφθονωτέρα γνῶσις τῶν θρησκευτικῶν πραγμάτων. Τὰ δὲ ἐν τῷ Ἀρσακείῳ πρὸς τοῦτο γινόμενα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὁδηγὸς τοῖς ἐν τῷ ὑπουργείῳ νομοθέταις εἰς τὸ τί δέον γενέσθαι. (ἀκολουθεῖ).

Ο ΧΕΙΜΩΝ ΕΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ

Ἡμεῖς, οἵτινες ζῶμεν εἰς τὴν καλλιτέραν χώραν τοῦ κόσμου, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τί ὑποφέρουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ὅσοι κατοικοῦν εἰς τὰς βορείους καὶ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας, ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ ἀπὸ τὸ θάλπος τοῦ ἡλίου. Μικράν τινα ὅμως ἰδέαν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τοῦ μὲν ψύχους ἀπὸ τὸ κρύον, ὅπερ κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον μάλιστα ἔχομεν, τοῦ δὲ θάλπους ἀπὸ τὸν καύσωνα καυστικῆς ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου. Ἂς φαντασθῶμεν ὅτι τώρα μεταβαίνομεν εἰς μίαν τῶν βορείων πόλεων, εἰς τὴν Πετρούπολιν. Αὕτη εἶναι ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς Ῥωσίας. Εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νεύα ποταμοῦ, ὅστις χύνεται εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ὁ ποταμὸς κατὰ τὰς ἐκβολάς, ὅπως οἱ πλεῖστοι μεγάλοι ποταμοὶ πάσχουσι, διαιρεῖται εἰς ποταμοβραχίονας καὶ οὕτω σχηματίζονται πολλὰ νησύδρια, ὧν 17 εἶναι κατῳκημένα. Εἶναι μεγαλοπρεπὲς τὸ θέαμα, ὅταν εἰσέλθῃ τις ἐκ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης εἰς τὸ στόμα τοῦ Νεύα. Μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ προκυμαῖαι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐκπλήττουσι τὸν θεατήν. Ἡ πόλις εἶναι κανονικῶς ἐκτισμένη. Αἱ ὁδοὶ εὐθεῖαι καὶ εὐρεῖαι. Εὐρυτέρα δὲ πασῶν εἶναι ἡ λεωφόρος Νεύσκη, ἥτις ἔχει 35 μέτρων πλάτος καὶ μῆκος περὶ τὴν 1 1)2 ὥραν. Τὸ κέντρον τῆς πόλεως ἀποτελεῖ τὸ ναυαρχεῖον, ἔνθα εἶναι τὰ μεγαλοπρεπῆ μέγαρα τῶν Ὑπουργείων, τὰ ὡραιότερα τῶν ἀνακτόρων καὶ τὰ πλουσιώτατα τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων. Ἐδῶ εἶναι καὶ ὁ παράδεισος (κῆπος ὡραῖος) τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὸ παλαιότερον μέρος τῆς πόλεως εἶναι τὸ φρούριον ἐπὶ νησυδρίου μὲ τὸ νομισματοκοπεῖον καὶ τὴν μητρόπολιν, (ὁ ναὸς τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου) ἃ ἔκτισεν ἐν ἔτει 1703 ὁ μέγας Πέτρος. Ὁ μεγαλείτερος δὲ καὶ πολυτελέστατος καὶ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἰσαάκ, ὅστις ἤρχισε τῷ 1819 καὶ ἐτελείωσε τῷ 1858. Εἶναι ἐκ φαιοῦ μαρμάρου κατεσκευασμένος μὲ 48 κίονας πέριξ μονολίθους 17 μέτρων ὕψους, μὲ ἐπίχρυσον 82 μέτρων ὕψους κουμπέν, ὅστις ἄνω φέρει πύργον μικρόν, ὃν βαστάζουσι 24 στῦλοι ἐκ γρανίτου. Ἐκ τοῦ πυργίσκου δὲ τούτου ἔχει τις τὴν καλλίστην τῆς πόλεως θέαν.

Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἀνακτόρων κτισθέντων ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ ὑπὸ τῶν μεγάλων δουκῶν ἄξια ἰδίως μνείας εἶναι τὰ χειμερινὰ ἀνάκτορα, ὧν τὸ μὲν μῆκος εἶναι 140 μέτρων, τὸ δὲ πλάτος 110 καὶ τὸ ὕψος 24 καὶ τὰ ὁποῖα διὰ στοῶν ἑνοῦνται πρὸς δύο μεγάλας ἐπαύλεις, ἐν αἷς εἶναι μέγα ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον καὶ μεγάλη βιβλιοθήκη.

Εἴπομεν ὅτι ἡ πόλις εἶναι εἰς τὰ ὄχθας τοῦ Νεύα ἐκτισμένη καὶ εἰς τὰς νήσους, αἵτινες σχηματίζονται ὑπὸ τῶν βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ ὡς καὶ τῶν πολλῶν διωρύγων. Διὰ τοῦτο πρὸς συγκοινωνίαν εἶναι πλῆθος γεφυρῶν ἐκτισμέναι περὶ τὰς 150, ὧν ἐξέχουσιν ἡ γέφυρα τοῦ Νικολάου μὲ τοὺς κολοσσιαίους παγοθραύστας καὶ μὲ τὰ μεγαλοπρεπῆ δρύφακτα καὶ ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἥτις εἶναι μεγαλειτέρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα τῆς πρώτης. Μνημεῖα ὀνομαστὰ εἶναι τὸ τοῦ μεγάλου Πέτρου ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ναυαρχείου, τὸ τῆς Αἰκατερίνης ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ τοῦ ποιητοῦ Κρύλωφ.

Ἡ Πετρούπολις εἶναι νέα πόλις. Ἱδρύθη ἐν ἔτει 1703 ὑπὸ τοῦ μεγάλου Πέτρου. Κατ' ἀρχὰς ἐσκέφθη νὰ κτίσῃ ἐνταῦθα φρούριον μόνον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς Σουηδούς. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἐργάται ἐγκατεστάθησαν ἐνταῦθα καί τινες μεγάλοι, ἀπεφάσισε νὰ κτίσῃ μεγάλην πόλιν καὶ νὰ κάμῃ αὐτὴν πρωτεύουσαν. Ἡ πρώτη ἁπλῆ οἰκία, ἣν ἔκτισε πλησίον τοῦ φρουρίου, διατηρεῖται καὶ σήμερον. Σήμερον δὲ ἔχει 961303 κατοίκους καὶ ὁλοὲν αὐξάνει.

Ὁ χειμὼν συνήθως ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ λήγει κατὰ τὸν Μάϊον. Ἕκαστος δὲ Ῥῶσος λοιπὸν κατὰ τὸν 8βριον ἐνδύεται τὴν χειμερινὴν στολήν του, ἥτις σύγκειται ἀπὸ μηλωτάς, ἀπὸ ἐπενδύτας, ἀπὸ σκούφους θερμοὺς καὶ ἀπὸ χειρόκτια καὶ ὑποδήματα, καὶ τὴν στολὴν αὐτὴν ἐκδύεται μόνον τὸν Μάϊον. Καὶ τοῦτο εἶναι σωτήριον διὰ τοὺς Ῥώσους ὅτι εἶναι εὐσταθεῖς εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ, αἵτινες ἐν Πετρουπόλει εἶναι ἀποτομώτεραι καὶ ἐπικινδυνώτεραι. Πολλάκις συμβαίνει ἡ θερμοκρασία τῆς

μιᾶς ἡμέρας πρὸς τὴν ἄλλην νὰ διαφέρῃ κατὰ 12—18 βαθμούς. Ἕκαστος δὲ δύναται νὰ φαντασθῇ ὁποῖα νοσήματα θὰ ἐγεννῶντο, ἂν οἱ Ῥῶσοι μετέβαλον τὴν ἐνδυμασίαν των καὶ τὴν κατοικίαν των κατὰ τοὺς καιρούς. Πολλοὶ δὲ τῶν ξένων μὴ θέλοντες νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς συνηθείας τῶν ἐντοπίων καὶ ἀκολουθοῦντες δίαιταν ἰδίαν ὑποπίπτουν εὐκόλως εἰς νοσήματα καὶ εὑρίσκουσι τὸν θάνατον. Οἱ Ῥῶσοι εἶναι πολὺ προφυλακτικοὶ κατὰ τοῦ ψύχους, οἱ δὲ ἐν Πετρουπόλει ὡς καὶ πάντες οἱ βόρειοι λαοὶ εἶναι πολὺ πρὸς τοῦτο εὐαίσθητοι. Αἱ Ῥωσικαὶ θερμάστραι ὑπερβαίνουν πάσας ὡς πρὸς τὴν τελειότητα Ἐντὸς εἶναι διῃρημέναι εἰς μέρη οὕτως, ὥστε ἡ θερμότης ἀναγκάζεται νὰ διανύσῃ 100 καὶ πλέον πόδας, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν καπνοδόχην. Ἡ θέρμανσις γίνεται μὲ ξύλα σημύδας, ἧς οἱ ἄνθρακες εἶναι διαρκέστεροι τῶν ἐλατίνων. Ἀφ' οὗ δὲ τεθῶσιν εἰς αὐτὴν ἄφθονα ξύλα καὶ ἀπανθρακωθῶσι, τότε κλείεται τῆς θερμάστρας ἡ Ἰούσκα, σιδηρᾶ πλάξ, ἡ κατακλείς, δι' ἧς ἀποκόπτεται ἡ συγκοινωνία πρὸς τὸν ἔξω ἀέρα καὶ τώρα κυρίως ἄρχεται ἡ θέρμανσις τῆς οἰκίας νὰ διαδίδεται διὰ τῆς πυρᾶς τῶν ἀνθράκων. Αἱ μεγάλαι οἰκίαι ἔχουσιν ἰδίους θερμαστάς, οἵτινες μὲ πυράγραν ἀνὰ χεῖρας λίαν δεξιῶς σκαλεύουσι τὸ πῦρ, φέρουσι καὶ παρασκευάζουσι τὰ ξύλα πρὸς θέρμανσιν, θερμαίνεται δὲ ἅπασα ἡ οἰκία ὡς καὶ οἱ διάδρομοι. Ἡ θερμάστρα εἰς τοὺς βορείους εἶναι τὸ προσφυλέστατον καὶ ἀναγκαιότατον πρᾶγμα καὶ παρὰ τοῖς πλουσίοις καὶ παρὰ τοῖς πτωχοῖς, εἶναι εἰς αὐτοὺς ὅτι εἶναι εἰς ἡμᾶς ὁ ἥλιος. Περὶ τὴν θερμάστραν εἶναι καθίσματα πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς θερμότητος. Ἐντὸς αὐτῆς ὑπάρχουσιν ὀπαὶ καὶ κοιλότητες πρὸς στέγνωσιν ἀσπρορρούχων. Ἐπάνω εἰς τὸ κάλυμμα αὐτῆς κεῖνται κλῖναι, ἐφ' ὧν περικεκαλυμμένοι μὲ δέρματα προβάτων ἐξαπλοῦνται οἱ Ῥῶσοι πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς θερμότητος.

Πρὸς διατήρησιν δὲ τῆς θερμότητος ὑπάρχουσι καὶ παράθυρα ὑάλινα διπλᾶ. Εὐθὺς ὡς ἔλθῃ ὁ Ὀκτώβρις, τίθενται τὰ παράθυρα αὐτά, ὧν αἱ ἁρμογαὶ ἐπικολλῶνται διὰ χάρτου, καὶ οὕτω μένουσι κεκλεισμένα μέχρι τοῦ Μαΐου. Ἕκαστος δὲ δύναται νὰ φαντασθῇ ὁποίαν χαρὰν αἰσθάνεται ὁ Ῥῶσος, ὅταν τὸν Μάϊον ἔλθῃ ἡ ποθητὴ ὥρα νὰ συγκοινωνήσῃ πρὸς τὸν ἔξω κόσμον καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς φυλακῆς, ἐν ᾗ ὡς ὁ Νῶε ἐπὶ 7 μῆνας ἔμενε κεκλεισμένος. Μεταξὺ δὲ τῶν διπλῶν παραθύρων ὑπάρχει χῶρός τις, ὃν πληροῦσιν κατὰ τὴν βάσιν μὲ ἄμμον καὶ μὲ χῶμα καὶ φυτεύουσιν ἄνθη, ἄλλοι δὲ καλύπτουσι τοῦτο μὲ ἅλας. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι καὶ αἱ θύραι δὲν ὑστεροῦσι τῶν παραθύρων. Ἐνίοτε εὑρίσκει τις καὶ τριπλᾶς καὶ τετραπλᾶς θύρας.

Παρ' ἡμῖν οἱ πτωχοὶ κατὰ τὰ ψύχη τοῦ χειμῶνος ὑποφέρουσι πολύ· διότι δὲν ἔχουν ποῦ νὰ θερμανθοῦν. Ἐν Ρωσίᾳ ὅμως ἔχουσι πρὸς τοῦτο πολλὰς εὐκολίας. Πρῶτον εἶναι πτωχοκομεῖα, δημόσια καταστήματα παρέχοντα περίθαλψιν, ἔπειτα εἶναι τὰ πυριατήρια, ἃ ὑπάρχουν εἰς διαφόρους συνοικίας, ἔνθα δωρεὰν πηγαίνουν καὶ θερμαίνονται οἱ ἄνθρωποι, ἔπειτα καὶ τὸ ἐν σιδηροῖς οἰκίσκοις πρὸ τῶν θεάτρων καῖον πῦρ, χάριν τῶν ἀμαξηλατῶν. Ἀλλὰ πλὴν τούτου οἱ Ῥῶσοι φοροῦσι μηλωτάς, φορέματα παχέα, ἃ καὶ οἱ ἐπαῖται ἔχουσι, ἔπειτα δὲ καὶ αἱ οἰκίαι των εἶναι καλῶς ἐκτισμέναι, ὥστε οὔτε ἀὴρ οὔτε βροχὴ νὰ εἰσέρχεται. Ὅταν τὸ θερμόμετρον καταβῇ 25 βαθμοὺς κάτω τοῦ μηδενικοῦ, τότε πάντες οἱ φρουροὶ λαμβάνουσι μηλωτὴν ἐν Πετρουπόλει. Ἐν τούτοις συμβαίνουσι καὶ θάνατοι ὑπὸ ψύχους εἰς τὰ ἀπάνθρωπα ταῦτα κλίματα καὶ οἱ θάνατοι οὗτοι ἐπέρχονται οὐχὶ τόσον ἐξ ἐλλείψεως τῶν χρειωδῶν, ὅσον ἐξ ἐθίμων κακῶν τῶν κατοίκων. Κυρίως αἱ αἰτίαι τῶν δυστυχημάτων αὐτῶν εἶναι πρῶτον ἡ ὀκνηρία τῶν ἀνθρώπων, δεύτερον ἡ μέθη καὶ τρίτον ἡ ἀδιαφορία τῶν πλουσίων.

Οἱ Ῥῶσοι, ἂν καὶ εἶναι λίαν εὔθυμοι, ἐν τούτοις ἀγαπῶσι τὴν ῥαστώνην καὶ ἀποφεύγουσι πάντα κόπον μέγαν καὶ σωματικὸν καὶ πνευματικόν. Διὰ τοῦτο βλέπομεν αὐτοὺς ἐν καιρῷ μεγάλου ψύχους περιτυλισσομένους μὲ τὴν μηλωτήν των καὶ ἡσυχάζοντας, ὅπερ εἶναι ὀλέθριον, διότι ἡ κίνησις γεννᾷ θερμότητα. Ἔπειτα ἡ κακὴ συνήθεια νὰ μεθύωσι πίνοντες οἰνόπνευμα αὐξάνει τὸν κίνδυνον· διότι μέθη καὶ ὕπνος εἶναι ἐν καιρῷ παγετοῦ λίαν ἐπικίνδυνα πράγματα. Καὶ κατ' ἔτος ὁ αἴφνης ἐπερχόμενος χειμὼν στέλλει οὐχὶ ὀλίγους εἰς τὸν Ἅδην, οὓς εὑρίσκει ἐν τῇ ὁδῷ ἀμερίμνως κοιμωμένους ἢ ἀναισθήτους ὑπὸ τῆς μέθης. Ἀλλ' εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον προσθετέον καὶ τοὺς ἀποθνήσκοντας ὑπὸ τοῦ ψύχους ὑπηρέτας, ἀμαξηλάτας. Οἱ κύριοι ἔχουσι τὴν κακὴν συνήθειαν κατὰ τὰς ἐπισκέψεις των νὰ χρονοτριβῶσι, ἀφίνουσι δὲ τοὺς δυστυχεῖς ὑπηρέτας, τοὺς ἀμαξηλάτας ἔξω ἐν τῇ ὁδῷ, οἵτινες βαρυνόμενοι νὰ ἀναμένωσι ἀποκοιμῶνται καὶ ἢ θνήσκουσι ἢ χάνουσι ῥῖνα, ὀφθαλμοὺς ἢ πόδας.

Τὸ δριμύτατον ψῦχος γίνεται ἐν καιρῷ αἰθρίας, ἡ δὲ πολυτελεστάτη Πετρούπολις ἐν καιρῷ ψύχους 30 βαθμῶν κάτω τοῦ μηδενικοῦ ἔχει καὶ τὴν αἰθριωτάτην ἡμέραν. Ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρός, ὁ ἥλιος λάμπει ἀκτινοβολῶν ἐξαισίως, διότι αἱ ἀκτῖναι αὐτοῦ διέρχονται διὰ μυριάδων μικρῶν κρυστάλλων, οἱονεὶ διὰ ψηγμάτων ἀδάμαντος, δι' ὧν εἶναι πεπληρωμένος ὁ ἀήρ. Ἐκ πασῶν τῶν οἰκιῶν καὶ ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, αἵτινες καὶ αὐταὶ θερμαίνονται, ἀναφέρονται στῆλαι καπνοῦ, αἵτινες φαίνονται τόσον πυκναί, ὡς νὰ ἐξέρχωνται ἐξ ἀτμομηχανῶν. Ἡ χιὼν καὶ ὁ πάγος κατὰ τὰς ὁδοὺς καὶ ἐπὶ τοῦ Νεύα εἰσὶ λευκὰ καὶ καθαρά· ὡς νὰ εἶναι πάντα ἐκ σακχάρου κατεσκευασμένα. Τὰ πάντα εἶναι πάγος, πηγαί, ποταμοί, πλυνοί, Ἐν ταῖς ὁδοῖς βλέπει τις τοὺς ἀνθρώπους δρομαίως πορευομένους, ἵνα ἀποφύγωσι τὸν θάνατον.

Ἡ χιών, ἐφ' ἧς πατοῦσι, τρίζει καὶ οἱ φθόγγοι καὶ αἱ φωναὶ ἐν τῇ ψυχρᾷ ταύτῃ ἀτμοσφαίρᾳ μεταλλάσσουσι θαυμασίως.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ χειμών, ὅστις διαρκεῖ ἐνταῦθα 6 καὶ 7 μῆνας. Ὁποία δὲ ἀγαλλίασις, ὡς τὸ πρῶτον ἄρχεται νὰ τήκεται τοῦ Νεύα ὁ διπηχιαῖος ἐπίπαγος! Ἰσχυρὸς κρότος τηλεβόλου ἀγγέλλει τοῦτο εἰς τοὺς κατοίκους καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Πετρουπόλεως διὰ λέμβου περαιοῦται εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ αὐτοκράτορος κομίζων αὐτῷ τὸ πρῶτον ποτήριον πλῆρες ὕδατος, ὅπερ ἤντλησε ἐκ τοῦ ἀναφανέντος Νεύα. Ὁ αὐτοκράτωρ περιχαρὴς πίνει τοῦτο εἰς ὑγείαν τῆς πόλεως καὶ ἀποδίδει τὸ ποτήριον εἰς τὸν κομιστὴν πλῆρες χρυσῶν νομισμάτων. Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἔτος οἱ διοικηταὶ ἐφιλοτιμοῦντο νὰ κατασκευάζωσι μεγαλείτερον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ποτήριον καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ πίνῃ περισσότερον ὕδωρ καὶ νὰ δίδῃ περισσότερον χρυσόν, ὡρίσθη ἵνα λαμβάνῃ 200 δουκᾶτα ὁ κομίζων τὸ ὕδωρ, ἀναμφιβόλως αὐτοκρατορικὴ ἀμοιβὴ διὰ μίαν κατάποσιν ὕδατος.

Τὸ ἄνοιγμα τοῦ Νεύα χαροποιεῖ πάντας. Οἱ ἔμποροι θὰ μετακομίσωσιν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ διὰ τοῦ Νεὺα τὰς πραγματείας των, οἱ ἐργατικοὶ θὰ εὕρωσι ἐργασίας μὲ τὴν ἀνάζευξιν πάλιν πολλῶν γεφυρῶν, οἱ πάσχοντες θὰ ἀποδημήσωσι εἰς τὰ λουτρά, οἱ ἀλλοδαποὶ εἰς τὰς πατρίδας των. Τὰ πλοῖα, ἃ ἔν τινι κόλπῳ διεχείμασαν, ἀναμένουν μετ' ἀγωνίας τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸ πλοῖον, ὅπερ ἤθελεν ἐμφανισθῇ, γίνεται δεκτὸν μετ' ἀνευφημιῶν καὶ πωλεῖ τὰ ἐμπορεύματά του εἰς διπλασίαν καὶ τριπλασίαν ἀξίαν. Κατόπιν δὲ δὲν βραδύνουν καὶ ἄλλα πλοῖα νὰ καταπλεύσουν καὶ ἡ πόλις, ἐν ᾗ πρὸ ὀλίγου ἐπεκράτει σιγὴ νεκροταφείου, ἐμφανίζει τὴν μεγαλειτέραν ζωήν. Πάντες οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ πλοίων δι' ἱστίων ἢ δι' ἀτμοῦ κινουμένων, πάντες οἱ λαοὶ οἱ μεσόγειοι ἐπὶ ἁμαξῶν σαθρῶν ἔρχονται κομίζοντες τὰ πράγματά των πρὸς πώλησιν. Νῦν ἡ Πετρούπολις φαίνεται συνερχομένη ἐκ τῆς νάρκης τοῦ χειμῶνος καὶ σπεύδει νὰ ἀπολαύσῃ τοῦ καλοῦ καιροῦ, διότι ἠξεύρει ὅτι οὗτος ταχέως παρέρχεται καὶ ἀρχίζει πάλιν ὁ φοβερὸς χειμών!

ΠΡΩΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΕΝ ΤΩ ΔΗΜΟΤΙΚΩ ΣΧΟΛΕΙΩ
Πέμπτη συνδιάλεξις.

Εἴδετε ἡ καλὴ βασιλοποῦλα πῶς ἔσωσεν τὸ ἀδελφάκι της ἀπὸ τὰ τρία μεγάλα κακά. Τί ἔλεγεν ὁ λαός, ὅταν ἐγενήθη τὸ βασιλόπουλον; Εἰς νὰ εἴπῃ ὅλον; — Ἡ καμπάναις κτυποῦνε κτλ. Δεῖξε ζῇ, γῆ, μὴ! Δεῖξε γ, μ, η. Τώρα θὰ ζωγραφήσωμεν παραθυράκια. Βλέπετε ὅλοι πῶς γίνονται αὐτά. Φέρω μίαν γραμμὴν πρὸς τὰ κάτω κάθετον, ἄλλην μίαν ἐπάνω ὁριζόντιον, ἔπειτα ἄλλην μίαν ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄκρον πρὸς τὰ κάτω κάθετον, καὶ ἄλλην μίαν κάτω ἔπειτα ὁριζόντιον, ὥστε νὰ κλείσῃ καὶ ἀπὸ κάτω. Κατόπιν ἀπὸ τὸ μέσον φέρω μίαν κάθετον καὶ ἄλλην ὡσαύτως ἀπὸ τὸ μέσον ὁριζόντιον.

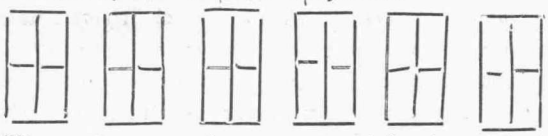

Τὰς πλάκας σας ὅλοι ἐπάνω ἕν! δύο! τρία! Αἱ πλάκες πρέπει νὰ εἶναι χαρακωμέναι μὲ χαράκια ὡς ἑξῆς.

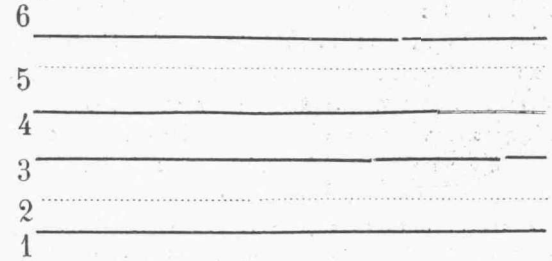

Τὸ χαράκι 2 καὶ 5 δὲν γίνεται ἐπὶ τῆς πλακός. Τὸν κόπον τοῦ χαρακώματος ὅλων τῶν πλακῶν θὰ ἀναλάβῃ ὁ διδάσκαλος, ἵνα γίνῃ τὸ πρᾶγμα κανονικόν. Γίνεται δὲ τοῦτο ἐν ὥρᾳ σχολῆς, Οἱ μαθηταὶ ἀφίνουσι τὰς πλάκας καὶ ὁ διδάσκαλος δι' ἑνὸς μαχαιριδίου, δι' ἑνὸς σουγιᾶ τοῦ ἐπικαλουμένου Κολοκοτρώνη χαρακώνει τὰς πλάκας. Αἱ γραμμαὶ 3 καὶ 4 πρέπει νὰ ἀπέχωσι 6 χιλιοστόμετρα ἢ ὑποχιλιόμετρα, τὸ δὲ 1 — 2 ὡς 5—6 πρέπει νὰ εἶναι δύο χιλιοστομέτρων. Οἱ μαθηταὶ γράφουσι τὰ παράθυρα ἐντὸς τῶν γραμμῶν 3 καὶ 4. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν ἀσκηθῶσιν εἰς τοῦτο. Κατόπιν ἀπαλείφουσι τὰς γραμμὰς καὶ θέτουσι τὰς πλάκας ὑπὸ τὰ θρανία. Ὁ διδάσκαλος ἰχνογραφεῖ ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος ἐπίσης ἓξ παράθυρα καὶ ἀριθμεῖ αὐτὰ ἓν παράθυρον, δύο παράθυρα. . . . ἓξ παράθυρα. Τοῦτο πράττουσι καὶ οἱ μαθηταί. Τώρα νὰ εἴπητε ὅλοι ἕν! Προσέξατε θὰ εἴπω ἓν πολὺ ἀργὰ ε.....ν. Εἴπατε καὶ σεῖς τοῦτο. Τώρα θὰ εἴπω ἀργὰ ἓξ ἔ . . . . ξ. Εἴπε καὶ σὺ Σκορδέλη! Ποῖον εἶναι τὸ πρῶτον; ποῖον εἶναι τὸ δεύτερον; Μετὰ ταῦτα ὁ διδάσκαλος, κρεμᾷ τὸν πίνακα τῆς ἀναγνώσεως. ἔνθα εἶναι αἱ λέξεις γεγραμμέναι ἓν ἓξ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀναγινώσκουσι καὶ τὰς δύο ταύτας λέξεις, ὡσαύτως καὶ τὸ τί, καὶ τὸ τό, ἅπερ πρότερον ἀναλύονται καὶ ἀναγινώσκονται κατ' ἀκοὴν καὶ κατόπιν κατ' ὄψιν ἐπὶ τῶν πινάκων ὡς ἐγένετο προηγουμένως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων λέξεων.

Παρακαλοῦμεν τοὺς λαβόντας ἀγγελίας τῆς μεταφράσεως τοῦ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσῶ νὰ σπεύσωσι νὰ ἀποστείλωσιν ἡμῖν ταύτας, ἵνα κανονίσωμεν τὰ τῆς ἐκδόσεως. Ἀντίτυπα θὰ ἐκδοθῶσιν τόσα, ὅσοι εἶναι καὶ οἱ συνδρομηταί. Καὶ τοῦτο ἃς ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν οἱ κ. κ. διδάσκαλοι. Νῦν παρουσιάζεται εὐκαιρία σχεδὸν χάρισμα νὰ ἔχωσι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Παιδαγωγικῆς. Τοιαύτη εὐκαιρία νὰ δαπανῶνται χρήματα, νὰ θυσιάζωνται κόποι χάριν μιᾶς εὐγενοῦς ἰδέας δὲν εἶναι σύνηθες φαινόμενον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ὑλικῇ ἐποχῇ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1893 — 3093